

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 315/2011-11

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 30. júna 2011 predbežne prerokoval sťažnosti K. O., M., a M. P., S., zastúpených advokátom JUDr. J. K., M., vedené Ústavným súdom Slovenskej republiky pod sp. zn. Rvp 1473/2011 a sp. zn. Rvp 1474/2011, ktorými namietali porušenie základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva na zákonného sudcu zaručeného v čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Krajského súdu v Košiciach v konaní vedenom pod sp. zn. 4 Nto 8/2010 a jeho uznesením zo 6. októbra 2010 a takto

r o z h o d o l :

1. Sťažnosti K. O. a M. P. vedené pod sp. zn. Rvp 1473/2011 a sp. zn. Rvp 1474/2011 s p á j a na spoločné konanie, ktoré bude ďalej vedené pod sp. zn. Rvp 1473/2011.

2. Sťažnosti K. O. a M. P. o d m i e t a ako zjavne neopodstatnené.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) boli 17. júna 2011 doručené sťažnosti K. O., M., a M. P., S. (ďalej spolu len „sťažovateľky“), vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na zákonného sudcu zaručeného v čl. 48 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 4 Nto 8/2010 a jeho uznesením č. k. 4 Nto 8/2010-393 zo 6. októbra 2010.

Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplýva, že krajský súd uznesením č. k. 4 Nto 8/2010-393 zo 6. októbra 2010 rozhodol, že sudca Okresného súdu Michalovce (ďalej len „okresný súd“) JUDr. A. C. je vylúčený „z vykonávania úkonov“ trestného konania vedeného okresným súdom pod sp. zn. 1 T 113/2006. Napadnuté rozhodnutie bolo právnomu zástupcovi sťažovateľiek doručené na hlavnom pojednávaní 6. júna 2011.

Sťažovateľky uvádzajú, že z napadnutého rozhodnutia je zrejmé, že podľa rozvrhu práce okresného súdu bola vec pridelená zákonným spôsobom na prejednanie a rozhodnutie sudcovi JUDr. A. C., ktorý vo veci konal až do prerušenia konania z dôvodu jeho dočasného pozastavenia výkonu funkcie sudcu na základe podnetu advokáta JUDr. J. K., právneho zástupcu sťažovateľiek. I keď bolo disciplinárne konanie proti JUDr. A. C. zastavené, uviedol, že k právnomu zástupcovi sťažovateľiek má negatívny vzťah, a preto by mohli vzniknúť pochybnosti o objektívnosti jeho rozhodovania, a z toho dôvodu žiadal o svoje vylúčenie z „vykonávania úkonov“ vo veci vedenej pod sp. zn. 1 T 113/2006.

Podľa sťažovateľiek zákonný sudca JUDr. A. C. spôsobil vo veci zbytočné prietahy. Právny zástupca sťažovateľiek podal v minulosti v iných konaniach, v ktorých bol JUDr. C. zákonným sudcom, sťažnosti na prietahy v konaniach, a preto považujú sťažovateľky za absurdné, aby bol sudca vylúčený z „vykonávania úkonov“ trestného konania len preto, že v minulosti na neho ich právny zástupca podal sťažnosti na prietahy v konaní. Namietajú, že vylúčenie sudcu podľa § 14 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“)

predstavuje výnimku z ústavnej zásady, že nikto nesmie byť odňatý svojmu zákonnému sudcovi.

Podľa sťažovateľiek napadnuté rozhodnutie krajského súdu neobsahuje žiadne relevantné dôvody, prečo a z akých dôvodov zákonný sudca JUDr. C. bol vylúčený z prejednávania a rozhodovania vecí vedenej okresným súdom pod sp. zn. 1 T 113/2006.

Vychádzajúc z uvedených skutočností sťažovateľky navrhujú, aby ústavný súd po prijatí ich sťažnosti na ďalšie konanie nálezom rozhodol, že ich základné právo „zaručené v čl. 46 ods. 1 a v čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, tiež v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Krajského súdu v Košiciach v konaní vedenom na Okresnom súde Michalovce pod sp. zn. 1 T 113/2006 porušené bolo“.

Sťažovateľky ďalej navrhli, aby ústavný súd uznesenie krajského súdu č. k. 4 Nto 8/2010-393 zo 6. októbra 2010 zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Zároveň žiadali priznať im primerané finančné zadostučinenie každej v sume po 10 000 € a náhradu trov právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom každej v sume po 311,22 €.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. ...

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí senátu bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

1. Podľa § 31a zákona o ústavnom súde ak tento zákon neustanovuje inak a povaha veci to nevylučuje, použijú sa na konanie pred ústavným súdom primerane ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku.

V zmysle § 112 ods. 1 OSP v záujme hospodárnosti konania môže súd spojiť na spoločné konanie veci, ktoré sa uňho začali a skutkovo spolu súvisia alebo sa týkajú tých istých účastníkov.

Zákon o ústavnom súde nemá osobitné ustanovenie o spojení vecí, avšak v súlade s citovaným § 31a zákona o ústavnom súde možno v konaní o sťažnosti podľa čl. 127 ústavy použiť na prípadné spojenie vecí primerane § 112 ods. 1 OSP.

S prihliadnutím na obsah sťažností vedených ústavným súdom pod sp. zn. Rvp 1473/2011 a sp. zn. Rvp 1474/2011 a z tohto obsahu vyplývajúcu právnu a skutkovú

súvislosť uvedených sťažností a taktiež prihliadajúc na totožnosť krajského súdu, proti ktorému tieto sťažnosti smerujú, rozhodol ústavný súd uplatniac citované právne normy o spojení týchto sťažností na spoločné konanie tak, ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto uznesenia.

2. Predmetom sťažnosti je sťažovateľkami namietané porušenie ich základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 ústavy, základného práva na zákonného sudcu zaručeného v čl. 48 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením krajského súdu č. k. 4 Nto 8/2010-393 zo 6. októbra 2010.

Podľa názoru ústavného súdu sťažnosti sťažovateľiek, ktorými namietajú porušenie označeného základného práva a práva napadnutým uznesením krajského súdu, ktorým vylúčil sudcu okresného súdu JUDr. A. C. z prejednávania a rozhodovania veci vedenej okresným súdom pod sp. zn. 1 T 113/2006, sú zjavne neopodstatnené.

O zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom všeobecného súdu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom všeobecného súdu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať tú sťažnosť, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, realnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie.

Ústavný súd predovšetkým pripomína, že podľa svojej ustálenej judikatúry nemá zásadne oprávnenie preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol, alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil (II. ÚS 21/96). Vo všeobecnosti úlohou súdnej ochrany ústavnosti poskytovanej ústavným súdom napokon nie je ani chrániť občana pred skutkovými omylmi všeobecných súdov, ale chrániť ho pred takými zásahmi do jeho práv, ktoré sú z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné (I. ÚS 17/01). Z rozdelenia súdnej moci v ústave medzi

ústavný súd a všeobecné súdy totiž vyplýva, že ústavný súd nie je opravnou inštanciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov (napr. I. ÚS 19/02).

Základné právo na prerokovanie a rozhodnutie nestranným súdom je v občianskom súdnom konaní garantované prostredníctvom inštitútu vylúčenia sudcu z ďalšieho prerokovania a rozhodnutia pre zaujatosť. Z uvedeného dôvodu možno sudcu vylúčiť buď na návrh účastníka súdneho konania, alebo na základe návrhu samotného sudcu (napr. I. ÚS 73/97).

Nestrannosť treba skúmať z dvoch hľadísk, a to zo subjektívneho hľadiska nestrannosti, t. j. v danom prípade treba zistiť osobné presvedčenie sudcu prerokujúceho prípad, a z objektívneho hľadiska nestrannosti, t. j. v danom prípade treba zistiť, či sú poskytnuté dostatočné záruky na vylúčenie akejkolvek pochybnosti v danom smere. V prípade subjektívneho hľadiska nestrannosti sa nestrannosť sudcu predpokladá až do predloženia dôkazu o opaku [Piersack v. Belgicko, rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) z 1. októbra 1982].

Nemožno sa uspokojiť len so subjektívnym hľadiskom nestrannosti, ale treba skúmať, či sudca poskytuje záruky nestrannosti aj z objektívneho hľadiska. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho hľadiska sudcu, ale podľa vonkajších objektívnych skutočností. V danom prípade platí tzv. teória zdania, podľa ktorej nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj javiť v očiach strán. Spravodlivosť nielenže má byť vykonávaná, ale musí sa aj javiť, že má byť vykonávaná (Delcourt v. Belgicko, rozsudok ESLP zo 17. januára 1970). Sudca sa má objektívne javiť v očiach strán, že je nestranný, a zároveň musí byť vylúčená akákoľvek vonkajšia oprávnená pochybnosť o jeho nestrannosti.

Existencia nestrannosti musí byť určená podľa subjektívneho hľadiska, to znamená na základe osobného presvedčenia a správania konkrétneho sudcu v danej veci, a tiež podľa objektívneho hľadiska, teda zisťovaním, či sudca poskytoval dostatočné záruky, aby bola z tohto hľadiska vylúčená akákoľvek oprávnená pochybnosť (napr. III. ÚS 16/00).

Nestrannosť sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, ale aj v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť.

Nestrannosť sudcu obyčajne definovaná ako absencia predsudku alebo zaujatosti sa z pohľadu čl. 6 ods. 1 dohovoru môže posudzovať na základe dvoch rôznych prístupov. Možno rozlišovať subjektívny prístup, pri ktorom sa skúma stav mysle sudcu, teda to, čo si sudca v danej situácii myslel vo svojom vnútornom fóre, a objektívny prístup, pri ktorom sa skúma, či sudca poskytuje dostatočné záruky, aby bola vylúčená každá pochybnosť o jeho nestrannosti. Objektívny prístup spočíva v otázke, či nezávisle na osobnom správaní sudcu určité overiteľné skutočnosti neumožňujú pochybovať o jeho nestrannosti. V tomto smere i zdanie môže byť dôležité. Mal by byť vylúčený každý sudca, u ktorého sa možno oprávnene obávať, že mu chýba nestrannosť. Ide o dôveru, ktorú musia mať súdy pri stranách v demokratickej spoločnosti (*Padovani v. Taliansko*, rozsudok ESLP z 26. februára 1993). Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti zákonného sudcu je to, či obava účastníka konania je objektívne oprávnená. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či povaha a stupeň vzťahu sú také, že prezrádzajú nedostatok nestrannosti súdu (*Pullar v. Spojené kráľovstvo*).

Judikatúra ESLP vyžaduje, aby sa obava z nedostatku nestrannosti zakladala na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje ako sudcu nestranného. Existencia oprávnených pochybností závisí od posúdenia konkrétnych okolností prípadu. Tzv. subjektívna nestrannosť sa teda posudzuje nie podľa subjektívneho postoja sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Sudca môže byť subjektívne absolútne nestranný, ale napriek tomu môže byť jeho nestrannosť vystavená oprávneným pochybnostiam vzhľadom na jeho status, rôzne funkcie, ktoré postupne vo veci vykonával, alebo vzhľadom na jeho pomer k veci, k stranám konania, ich právnym zástupcom, svedkom a pod. Z toho hľadiska preto nezáleží ani na tom, že sudca sa k návrhu na jeho vylúčenie vyjadril v zmysle, že sa vnútorne necíti byť zaujatý. Rozhodujúce nie je jeho stanovisko, ale existencia objektívnych

skutočností, ktoré vzbudzujú pochybnosti o jeho nestrannosti v očiach strán a verejnosti (napr. III. ÚS 158/08).

Ústavný súd teda, tak ako to už vyslovil vo viacerých svojich nálezochoch, nie je opravnou inštanciou všeobecných súdov (napr. I. ÚS 31/05), a preto nemôže preskúmať rozhodnutia všeobecných súdov, pokiaľ tieto súdy vo svojej činnosti postupujú v súlade s právami na súdnu a inú právnu ochranu zakotvenými v siedmom oddiele druhej hlavy ústavy (čl. 46 až čl. 50 ústavy). Z takéhoto pohľadu pristúpil ústavný súd aj k posúdeniu napadnutého rozhodnutia krajského súdu.

Z odôvodnenia napadnutého rozhodnutia krajského súdu okrem iného vyplýva:

„Okresným súdom v Michalovciach bol spis obžalovaného Mgr. J. P. predložený Krajskému súdu v Košiciach z dôvodu rozhodnutia o námietke zaujatosti zo strany JUDr. A. C., ktorému vec bola pridelená opatrením podpredsedníčky okresného súdu zo dňa 6. 8. 2010. Po prevzatí spisu sudcu okresného súdu JUDr. A. C. písomne podal oznámenie podpredsedníčke okresného súdu o svojej zaujatosti, ktoré odôvodnil tým, že po prerušení dočasného pozastavenia výkonu funkcie sudcu mu bola znovu pridelená trestná vec obžalovaného Mgr. J. P. pre prečin sexuálneho zneužívania, v ktorej už predtým konal. Poukázal však na tú skutočnosť, že v predmetnej veci je splnomocnencom poškodených JUDr. J. K., na základe ktorého podnetu bol disciplinárne stíhaný. I keď disciplinárne konanie bolo proti nemu zastavené, voči JUDr. J. K. má negatívny vzťah, v dôsledku ktorého by mohli vzniknúť pochybnosti o objektívnosti jeho rozhodovania. Preto žiadal, aby bol z vykonávania úkonov v tejto trestnej veci vylúčený.

Krajský súd po preskúmaní spisového materiálu, ako aj námietok uvádzaných vo vyjadrení JUDr. A. C. dospel k záveru, že v danom prípade sú splnené podmienky pre vylúčenie sudcu z vykonávania úkonov trestného konania v tejto trestnej veci v zmysle § 31 ods. 1 Tr. por. V tomto ustanovení sa uvádza, že z vykonávania úkonov trestného konania je vylúčený sudca, u ktorého možno mať pochybnosť o nezaujatosti pre jeho pomer k prejednávanej veci alebo k osobám, ktorých sa úkon priamo dotýka, prípadne k obhajcovi.

Kedže v danom prípade sám sudca vyjadril svoj negatívny vzťah k jednej z osôb, ktorých sa úkon dotýka, bolo potrebné vyhovieť jeho požiadavke a rozhodnúť tak, ako sa to uvádza vo výrokovej časti tohto uznesenia. “

V citovanej časti odôvodnenia napadnutého rozhodnutia krajský súd zrozumiteľným a jednoznačným spôsobom uviedol dôvody, pre ktoré vylúčil sudcu okresného súdu JUDr. A. C. z prejednávania a rozhodovania veci vedenej okresným súdom pod sp. zn. 1 T 113/2006. Postup krajského súdu pri odôvodňovaní svojho právneho záveru vo veci sťažovateľiek nemožno považovať za zjavne neodôvodnený alebo arbitrárny, teda krajský súd v danom prípade neporušil označené základné právo sťažovateľiek nesprávnou a svojvoľnou aplikáciou a výkladom práva. Skutočnosť, že sťažovateľky sa s právnym názorom krajského súdu nestotožňujú, nemôže sama osebe viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti tohto názoru a nezakladá ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť právny názor krajského súdu svojím vlastným. V konečnom dôsledku však ústavný súd nie je opravným súdom právnych názorov krajského súdu. Ingerencia ústavného súdu do výkonu tejto právomoci krajského súdu je opodstatnená len v prípade jeho nezlučiteľnosti s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou. Aj keby ústavný súd nesúhlasil s interpretáciou zákonov všeobecných súdov, ktoré sú „pánmi zákonov“, v zmysle citovanej judikatúry by mohol nahradiť napadnutý právny názor krajského súdu iba v prípade, ak by ten bol svojvoľný, zjavne neodôvodnený, resp. ústavne nekonformný. O svojvôli pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam. Podľa názoru ústavného súdu predmetný právny výklad krajským súdom takéto nedostatky nevykazuje, a preto bolo potrebné sťažnosti v časti namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru odmietnuť ako zjavne neopodstatnené podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde, tak ako to je uvedené v bode 2 výroku tohto rozhodnutia.

Pretože namietané porušenie základného práva na zákonného sudcu zaručeného v čl. 48 ods. 1 ústavy je v tomto konkrétnom prípade úzko spojené s namietaným porušením

základného práva na súdnu ochranu (čl. 46 ods. 1 ústavy), resp. práva na spravodlivé súdne konanie (čl. 6 ods. 1 dohovoru), pričom k vysloveniu ich porušenia nedošlo, ústavný súd nemohol vysloviť ani porušenie základného práva na zákonného sudcu, a preto aj v tejto časti sťažnosti sťažovateľiek odmietol ako zjavne neopodstatnené podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde, tak ako to je uvedené v bode 2 výroku tohto rozhodnutia.

Pretože sťažnosti boli odmietnuté ako celok a rozhodovanie o ich ďalších požiadavkách (zrušiť uznesenie krajského súdu, vrátiť mu vec na ďalšie konanie, priznať im primerané finančné zadost'učinenie a náhradu trov právneho zastúpenia) je podmienené vyslovením porušenia ich základných práv, k čomu v tomto prípade nedošlo, bolo bez právneho významu o nich rozhodovať.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. júna 2011